

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ
ΕΝ ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ Β. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ

Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ ἀοιδίου Βασιλείου Μυστακίδου, τῇ δωρηθείσῃ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κ. Ἀθανασίου Μυστακίδου τῇ ἡμετέρῃ ἐταιρείᾳ, εὐρέθησαν καὶ τὰ ἀκόλουθα δέκα καὶ ἑπτὰ χειρόγραφα, ἅξια ἰδίας προσοχῆς.

Α΄.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ ναστοῦ χάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ῥάχεως καὶ ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων (0,20 × 0,14) ἠριθμημένων 181 (1—181) + 61 (α΄—ξα΄).

Τὸ περιεχόμενον τοῦ χειρογράφου τούτου, ὅπερ ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῆς σταχώσεως φέρει χρυσοῖς γράμμασιν ἐπιγραφὴν «Κανονικὸν δίκαιον», εἶναι τὸ ἀκόλουθον.

1 (σ. 1—181) «Στοιχεῖα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου». Ἔρχ. «Προοίμιον εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαίωμα.

Διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ γνωρίσωμεν, ὡς πρέπει, τί τὸ ἐκκλησιαστικόν, ἢ, ὡς λέγομεν, κανονικὸν δικαίωμα, ποῖα ἢ φύσις του, ποῦ ἐπιστηρίζεται καὶ ἐπομένως τὰς εἰς τὴν ἐκκλησίαν διαφόρους καταστάσεις τῶν προσώπων».

Ἐν σελίδι 181

«Τέλος

τοῦ κανονικοῦ δικαιώματος

ἀντιγραφθὲν παρὰ

Μιλτιάδου Κουρβισσιάνου ἱεροσπουδαστοῦ

Κεφαλλῆνος

Κέρκυρα

τῇ 4 Δεκεμβρίου 1843».

2. (σ. α΄—ξα΄). «Περὶ Γάμου»

Ἔρχ. «Τί ἐστὶ γάμος.

Γάμος ἐστὶ νόμιμος ἔνωσις ἀνδρός τε καὶ γυναικός. Λέγεται νόμιμος εἰς διαφορὰν τῶν παρανόμων γάμων».

Ἐν τέλει, ἐν σελίδι ἄνευ ἀριθμῆσεως.

Ἐτελεύτησεν ὁ σεβάσιμος μου πατήρ τῇ 1 Ἀπριλίου 1846, τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Δευτέρᾳ, εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἀργοστολίου, τὸν δὲ σορὸν αὐτοῦ μετεκόμισαν εἰς Πύλαρον καὶ ἔθαψαν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Εἰσοδίων, ἀφήσας ἄκραν λύπην καὶ δυστυχίαν εἰς τὰ θλιβερὰ τέκνα του καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς ἐμὲ τὸν τρισάθλιον, ὁ ὁποῖος δὲν ἠξιώθη νὰ ἴδω αὐτὸν οὔτε ζῶντα οὔτε τεθνηκότα, ἐπειδὴ εὑρέθη εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ εἰς Καστελλάνους ἀγρονομικὸν κατὰστημα.

Μιλτιάδης Κουρβισσιάνος τοῦ Νικολάου

Κεφαλλήν».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὡς καὶ τῶν ἀκολουθῶν δύο χωρίων τῶν περιεχομένων ἐν τῷ ἡμετέρῳ χειρογράφῳ «Ὡς πρὸς τὸ κράτος μας ἠμπορούσαμε νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὰ ἐπισκοπικὰ Συμβούλια ἢ Συμπαρέδρους, τοὺς ὁποῖους μεταχειρίζεται ἕνας ἐπίσκοπος εἰς τὰς ἀποφάσεις του, ὅταν κατὰ πενταετίαν ἐξάρχῃ τῆς Ἰονίου ἐκκλησίας» (σ. 98) καὶ «Ἄλλ' ἐγὼ στοχάζομαι ὅτι τὰ ὅσα ἕως τώρα εἶπα εἶναι ἱκανὰ πρὸς εἰσαγωγὴν διὰ νὰ εἶπω οὕτω εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ κανονικοῦ δικαιώματος. Ἐπάσχινα ὥστε τὸ μάθημα νὰ γίνῃ εὐληπτον δι' οἰονδήποτε ἀναγνώστην καὶ ἐλπίζω ὅτι ὁ ὁποιοσδήποτε οὗτος κόπος μου θέλει εἶσθαι ὠφέλιμος εἰς τοὺς ἴσους ἐπιθυμοῦν νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὴν κανονικὴν νομοδιδασκαλίαν. Καυχισάφης δὲν εἶμαι, οὔτε φαντάζομαι ὅτι ἔκαμά τι περισπούδαστον, ἠμπορῶ ὅμως νὰ ἐλπίσω τὴν συγγνώμην κάθε φιλοκάλου ἐπιχειρήσας πρῶτος καθ' ἡμᾶς τοῦ μαθήματος τὴν διδασκαλίαν» (σ. 138), γίνεται δῆλον ὅτι τὸ ἡμέτερον χειρόγραφον περιέχει τὰς τοῦ κανονικοῦ δικαίου παραδόσεις καθηγητοῦ τῆς θεολογίας ἐν σχολῇ τῆς Κερκύρας.

Γεννάται ὅμως τὸ ζήτημα τίς οὗτος; Τὸ ζήτημα τοῦτο δύναται νὰ λυθῇ, ὡς νομίζω, ἐκ τῶν ἀκολουθῶν δύο χωρίων τῶν περιεχομένων ἐν τῷ ἡμετέρῳ χειρογράφῳ «Βλ. Κατηχ. Πλατ. καὶ Δογμ. θεολογίαν ὑπ' ἐμοῦ συνταχθεῖσαν» (σ. 13) καὶ «Βλ. τὴν παρ' ἐμοῦ ἐκδοθεῖσαν Κατηχ. τοῦ Πλάτωνος Μόσχας εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς ε' ἐντολῆς» (σ. 122).

Ὡς γνωστόν, τὴν κατήχησιν τοῦ Πλάτωνος Ἑλληνιστὶ ἐξέδωκε πρῶτος ὁ Κοραῆς καὶ ἔπειτα ὁ Κωνσταντῖνος Τυπάλδος, διδάσκαλος τῆς ἱερᾶς θεολογίας ἐν τῇ Ἰονίῳ ἀκαδημίᾳ τῆς Κερκύρας¹. Κατὰ ταῦτα συγγραφεὺς τοῦ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χειρογράφῳ περιεχομένου κανονικοῦ δικαίου

¹ Ἐν Κερκύρᾳ 1827 ἐκ τῆς τυπογραφίας τῆς Κυβερνήσεως. Ἀντίτυπον τῆς ἐκδόσεως ταύτης τῆς Κατηχίσεως εὑρεθαι καὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ ἡμῶν βιβλιοθήκῃ.

εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος Τυπάλδος διδάσκαλος τῆς ἱερᾶς θεολογίας ἐν τῇ Ἰονίῳ ἀκαδημίᾳ.

Ἐν τέλει νομίζω ἀναγκαῖον νὰ παραθέσω ἐνταῦθα τὰ ὑπὸ τοῦ Τυπάλδου λεγόμενα ἐν σελ. 141 τοῦ ἡμετέρου χειρογράφου «Ὅσα ἔγραψα καὶ ἐδίδαξα ἐννόησα πάντοτε νὰ εἶναι σύμφωνα εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας τῆς φιλότιτης μητρὸς μου καὶ κιβωτοῦ σωστικῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, τῆς ὁποίας εἶμαι γνήσιον τέκνον καὶ εἰς τῆς ὁποίας τὴν ψῆφον καθυποβάλλω τὸν παρόντα μου κόπον, ἕπειδὴ, λέγω πάλιν, δὲν ἐννόησα νὰ εἶπω ἄλλο τι, εἰμὴ ὅσα αὐτὴ φρονεῖ καὶ κρατεῖ καὶ διδάσκει».

Β΄.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ ναστοῦ χάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ὀάχεως, ἐφ' ἧς γέγραπται χρυσοῖς γράμμασι «Ποικίλα 2» καὶ ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων 735 (0,27 × 0,20).

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο περιέχει ἀντίγραφα ἐπιστολῶν, ἐγγράφων καὶ προσφωνήσεων τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ μετὰ ταῦτα μητροπολίτου Σάρδεων Μιχαὴλ Κλεοβούλου, ὡς σχολάρχου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς καὶ προσωρινῶς τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς πρὸς διαφόρους καὶ ἄλλων πρὸς αὐτόν, ἀναφερόμενα ἰδίᾳ εἰς τὰς σχολὰς ταύτας. Τὸ πρῶτον τούτων φέρει χρονολογίαν 1 Δεκεμβρίου 1895 (σ. 1), τὸ δὲ τελευταῖον «20 Ἰουνίου 1909 (σ. 735). Περιέχει ἔτι σχολικὰ προγράμματα καὶ κανονισμούς, ὡς καὶ διάφορα πατριαρχικὰ πιττάκια.

Ἄξια ἀναγραφῆς εἶναι ἐνταῦθα αἱ ἀκόλουθοι εἰδήσεις, αἱ περιεχόμεναι ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ, περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Μιχαὴλ Κλεοβούλου (σ. 552-553). «Ἐγεννήθη ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1850. Τὰ μαθήματα τῆς κατωτέρας παιδείσεως διήκουσεν ἐν τοῖς σχολείοις αὐτῆς ἐπὶ πενταετίαν (1856—1861). Τὰ τῆς μέσης παιδείσεως ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ τριετίαν (1862-1865). Μετὰ τὴν ἐκ τῆς Ζωσιμαίας σχολῆς ἀποφοίτησιν του ἐμαθήτευσεν ἐπὶ τριετίαν ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ θεολογικῇ σχολῇ διακούςας ἅπασαν τὴν σειρὰν τῶν ἐν αὐτῇ διδασκομένων θεολογικῶν μαθημάτων (1865—1869). Εἶτα διδάξας δύο ἔτη ἐν τῇ ἐν Κίῳ ἑλληνικῇ σχολῇ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα (1870—1871) καὶ τέσσαρα ἔτη τὰ θρησκευτικὰ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐμπορικῇ σχολῇ τῆς Χάλκης (1872—1876) μετέβη πρὸς σπουδὴν φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν μαθημάτων εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον καὶ τὰ Γερμανικά, Μονάχου, Λειψίας, Χάλλης, Τυβίγγης (1876—1882). Ὑποστάς τὰς διδακτορικὰς ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ἑξετάσεις ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Τυβίγγης καὶ ἀξιωθεὶς τοῦ νενομισμένου διδακτορικοῦ διπλώματος ἐκλήθη εἰς τὴν

ἐν Χάλκῃ θεολογικὴν σχολὴν ὡς καθηγητῆς τῆς ἐξηγήσεως τῆς ἁγίας Γραφῆς (1883) καὶ τῶν σχετικῶν αὐτῇ ἐπιστημῶν διευθύνοντος τοῦ διαπρεποῦς λόγῳ γραμμάτων καὶ ἠθους ἀρχιμανδρίτου Γερμανοῦ Γρηγοῤῃ. Μετὰ πενταετῆ (1883—1888) ἐν αὐτῇ καθηγεσίαν μετετέθη εἰς τὴν ἐν Φαναρίῳ πατριαρχικὴν μεγάλην τοῦ Γένους σχολὴν ὡς διευθυντῆς καὶ καθηγητῆς τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων ἐν αὐτῇ τῷ 1889 (Φεβρουαρίου 6). Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ διατελεῖ θεῖα ἐνισχύσει μέχρι σήμερον (1911). Τὸ ἀξίωμα τοῦ διακόνου ἀπενεμήθη αὐτῷ ἀποφοιτῶντι ἀπὸ τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς, τὸ τοῦ πρεσβυτέρου μετὰ τοῦ τίτλου ἀρχιμανδρίτου κατὰ τὴν ἐν ταύτῃ καθηγεσίαν αὐτοῦ καὶ τὸ τοῦ ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν ψιλὸν τίτλον Μητροπολίτου Σάρδεων τῷ 1901 ὑπὸ τοῦ νῦν πατριαρχεύοντος Ἰωακείμ Γ'.

Ἐν τῷ περιθωρίῳ ἔχει σημειώσει ὁ Μυστακίδης «Ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ τῇ 19 Φεβρουαρίου 1918. Β. Μυστακίδης καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας καὶ Φιλοσοφίας ἐν τῇ Μ. Σχολῇ τῷ μάκαρίτῃ ἀρρήκτως συνδεδεμένος καὶ πολλάκις ἐπὶ μῆνας ὄλους ἀναπληρώσας αὐτὸν ἐν τῇ σχολαρχίᾳ».

Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ἐνταῦθα ὅτι ἐν τῷ ἀνωτέρῳ βιογραφικῷ σημειώματι δὲν ἀναφέρεται ἡ προσωρινὴ ἀνάθεσις τῷ Κλεοβούλῳ τῆς διευθύνσεως τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς καὶ ἡ δρᾶσις αὐτοῦ ἐν αὐτῇ. Περὶ τούτων λαμβάνομεν πλείστας εἰδήσεις ἐκ τῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ χειρογράφῳ περιεχομένων ἀντιγράφων καὶ ἐκ τοῦ «Πιττακίου πατριαρχικοῦ εὐχαριστηρίου», τοῦ περιεχομένου ἐν σελίδι 139—140 καὶ φέροντος χρονολογίαν «αὐθ' Σεπτεμβρίου γ». Ἐν τούτῳ, μεταξὺ ἄλλων, γέγραπται «Ἐν καὶ τὸ ἥμισυ ἤδη ἔτος συνεπληρώθη ἐξ ὅτου ἡ ὀσιολογία αὐτῆς τῇ κελεύσει τῆς μητρὸς ἐκκλησίας προφρόνως ὑπέικουσα ἀνέλαβε, καίπερ καὶ ὑπ' ἄλλων σπουδαίων καθηκόντων βεβαρωμένη, τὴν διακυβέρνησιν ἐν στιγμαῖς κρίσεως καὶ χαλεπαῖς τῆς ἐν Χάλκῃ ἱερᾶς θεολογικῆς σχολῆς δεινῶς καὶ ἐπιφύβως τότε κλυδωνισθείσης. Ἡ ἐν βραχυτάτῳ δ' ἀμέσως χρόνῳ ἀποκατάστασις τῆς γαλήνης καὶ εἰρήνης ἐν τῷ ἀνωτάτῳ τούτῳ ἐκκλησιαστικῷ ἡμῶν παιδευτηρίῳ δικαιώσασα πληρόσταται τὰς ἀναταθείσας ὑπὸ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας εἰς τὴν σύνεσιν καὶ ἐμπειρίαν τῆς ὀσιότητος αὐτῆς χρηστὰς ἐλπίδας δικαίαν καὶ ἀμέριστον ἐπεσπύσατο αὐτῇ τὴν τῆς μητρὸς ἐκκλησίας εὐαρέσκειαν προσηκόντως ἐκτιμησάσης τὴν μετὰ παραδειγματικῆς ἀφιλοκερδείας ἐπὶ τοσοῦτον ἤδη μακρὸν χρόνον ἀνελλιπῆ ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῇ σπουδαιοτάτης ἐντολῆς. Διὸ νῦν ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει τῆς αὐτῆς ὀσιότητος ἀπὸ τῆς προσωρινῆς διευθύνσεως τῆς εἰρημένης σχολῆς ἐν οὗτῳ παντελεῖ γαλήνη παραδιδομένης πόθον ἡμῶν ἐκπληροῦντες διάπυρον καὶ ὁμόθυμον συνοδικὴν ἀπόφασιν ἐκτελοῦντες ἄσμενοι προαγόμεθα ἐκφράσαι διὰ τοῦ ἡμετέρου τοῦδε πατριαρχικοῦ Πιττακίου τὴν ἄκραν τῆς μητρὸς ἐκκλησίας

εὐαρέσκειαν, ἐφ' οἷς μετὰ τοσαύτης ἀνταπαρνήσεως καὶ ἀφιλοκερδείας εἰς τὴν φωνὴν αὐτῆς προθύμως, ὡς καλὸς στρατιώτης, ὑπέικουσα τελεσφόρως ὑπὲρ τοῦ ἀνωτάτου τούτου ἐκπαιδευτηρίου αὐτῆς ἐμόχθησεν».

Ἐν τέλει σημειῶ ὅτι τὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χειρογράφῳ περιεχόμενα εἶναι ἄξια μελέτης τῷ θέλοντι νὰ ἀσχοληθῇ περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς θεολογικῆς σχολῆς τῆς Χάλκης καὶ τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς, περὶ τῆς τελευταίας τῶν ὁποίων πρβλ. ἰδίᾳ τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ χειρογράφῳ περιεχομένην «Σύντομον ἱστορικὴν ἔκθεσιν περὶ τῆς πατριαρχικῆς Μ. τοῦ γένους σχολῆς», τὴν καταλαμβάνουσιν τὰς σελίδας 639—695 τοῦ ἡμετέρου χειρογράφου καὶ γραφεῖσαν «τῇ 1 Ἰουλίου 1907».

Γ'.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ ναστοῦ χάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ῥάχεως, ἐφ' ἧς γέγραπται χρυσοῖς γράμμασι «Ποικίλα 1» καὶ ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων ἠριθμημένων 704 (0,27 × 0,20).

Τὸ περιεχόμενον τοῦ χειρογράφου τούτου εἶναι τὸ ἀκόλουθον.

1. *Οἱ ἔφοροι τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1888—1889 μέχρι τοῦ 1895—1896 (σ. 64—71), ἀπὸ τοῦ 1896—1897 μέχρι τοῦ 1899—1900 (σ. 180—183), τοῦ 1900—1901 (σ. 194), τοῦ 1901—1902 καὶ 1902—1903 (σ. 253—254), τοῦ 1903—1904 (σ. 280), τοῦ 1904—1905 (σ. 417), τοῦ 1905—1906 (σ. 447), τοῦ 1906—1907 (σ. 538), τοῦ 1907—1908 (σ. 621), τοῦ 1908—1909 (σ. 635), τοῦ 1909—1910 (σ. 676—677) καὶ τοῦ 1910—1911 (σ. 696).*

2. *Καθηγηταὶ τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1888—1889 μέχρι τοῦ 1895—1896 (σ. 48—55), ἀπὸ τοῦ 1896—1897 μέχρι 1899—1900 (σ. 172—175), τοῦ 1900—1901 (σ. 195), τοῦ 1901—1902 καὶ 1902—1903 (σ. 255—256), τοῦ 1903—1904 (σ. 281), τοῦ 1904—1905 (σ. 416), τοῦ 1905—1906 (σ. 448), τοῦ 1906—1907 (σ. 539), τοῦ 1907—1908 (σ. 622), τοῦ 1908—1909 (σ. 636), τοῦ 1909—1910 (σ. 677—678) καὶ τοῦ 1910—1911 (σ. 696).*

α' *Βιογραφικὰ σημειώματα περὶ τῶν καθηγητῶν τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς ἀπὸ τοῦ 1888—1889—1895—1896 (σ. 73—84).*

β'. *Μισθολόγιον τῶν καθηγητῶν καὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1888—1889 μέχρι τοῦ 1895—1896 (σ. 22—36), τοῦ 1896—1897 καὶ 1898—1899 (σ. 166—171), τοῦ 1899—1900 καὶ 1900—1901 (σ. 188—189), τοῦ 1901—1902 καὶ 1902—1903 (σ. 245—248), τοῦ 1903—1904 (σ. 276—277 καὶ 342—343), τοῦ*

1904—1905 (σ. 410—411), τοῦ 1905—1906 (σ. 458—459 καὶ 548—552), τοῦ 1906—1907 (σ. 552—553), τοῦ 1907—1908 καὶ 1908—1909 (σ. 628—629 καὶ 644—655), τοῦ 1909—1910 (σ. 655—657) καὶ τοῦ 1910—1911 (σ. 684).

γ'. Σχέδιον κανονισμοῦ περὶ συντάξεως τῶν καθηγητῶν καὶ ἐπαλλήλων τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς (σ. 87—90).

δ'. Γνωμοδότησις τοῦ καθηγητικοῦ συλλόγου τῆς σχολῆς πρὸς τὴν ἐφορείαν αὐτῆς περὶ τῶν παραπεμφθέντων αὐτῷ δύο ἕπομνημάτων περὶ τῆς εἰσαγωγῆς ἐν αὐτῇ παιδαγωγικῶν μαθημάτων καὶ τῆς ἰδρύσεως σχολῆς γλωσσῶν (σ. 224—233).

ε'. Ὄνόματα εὐεργετῶν, σχολαρχῶν καὶ καθηγητῶν τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς μνημονευόμενα ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναφῷ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς σχολῆς κατὰ τὴν ὑπερῶν αὐτῶν ἐπιμνημόσυνον τελετὴν τῆς 30 Ἰανουαρίου ἑορτῆν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν (σ. 72).

στ'. Διάταξις τῆς τελετῆς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν (σ. 346—347).

3. Ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1888—1889 μέχρι τοῦ 1895—1896 (σ. 56—63), ἀπὸ τοῦ 1896—1897 μέχρι τοῦ 1899—1900 (σ. 176—179), τοῦ 1900—1901 (σ. 196), τοῦ 1901—1902 καὶ 1902—1903 (σ. 257—258), τοῦ 1903—1904 (σ. 282), τοῦ 1904—1905 (σ. 415), τοῦ 1905—1906 (σ. 449), τοῦ 1906—1907 (σ. 540), τοῦ 1907—1908 (σ. 623), τοῦ 1908—1909 (σ. 637), τοῦ 1909—1910 (σ. 678) καὶ τοῦ 1910—1911 (σ. 697).

α'. Τὰ ὀνόματα μετὰ τοῦ βαθμοῦ, οὗ ἔτυχον οἱ ἀποπερατώσαντες τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Γένους σχολῇ ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1888—1889 μέχρι τοῦ 1895—1896 (σ. 1—20), ἀπὸ τοῦ 1896—1897 μέχρι τοῦ 1899—1900 (σ. 159—165), τοῦ 1900—1901 (σ. 197—198), τοῦ 1901—1902 καὶ 1902—1903 (σ. 249—252), τοῦ 1903—1904 (σ. 278—279), τοῦ 1904—1905 (σ. 410—411), τοῦ 1905—1906 (σ. 450—451), τοῦ 1906—1907 (σ. 542—543), τοῦ 1907—1908 (σ. 625), τοῦ 1908—1909 (σ. 639—640), τοῦ 1909—1910 (σ. 680—681) καὶ τοῦ 1910—1911 (σ. 699—700).

β'. Οἱ κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1902—1903, πρῶτον τῆς συστάσεως τοῦ διδασκαλικοῦ τμήματος, διδασκαλισταὶ (σ. 274), κατὰ τὸ 1903—1904 (σ. 406), κατὰ τὸ 1904—1905 (σ. 422—423), κατὰ τὸ 1905—1906 (σ. 452—453), κατὰ τὸ 1906—1907 (σ. 541), κατὰ τὸ 1907—1908 (σ. 624) κατὰ τὸ 1908—1909 (σ. 638), κατὰ τὸ 1909—1910 (σ. 679) καὶ κατὰ τὸ 1910—1911 (σ. 698).

γ'. Τύπος τοῦ ἀρχαίου τῆς σχολῆς πτυχίου καὶ τοῦ νῦν διδουμένου τοῖς τελειοφοίτοις τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς (σ. 199—201 πρβλ. καὶ σ. 21). Τύπος τοῦ ἐκδοθέντος κατὰ τὸ σχολικόν ἔτος 1902—1903 τοῖς διδασκαλισταῖς πτυχίου (σ. 275) καὶ τοῦ κατὰ τὸ 1903—1904 (σ. 407—408).

4. Ἡ αἰτία τῆς συστάσεως τῆς ἀδελφότητος Ξηροκρήνης καὶ πρακτικὰ τῆς διαλύσεως αὐτῆς (σ. 97—101). Ἡ μετακομιδὴ τῆς σχολῆς ἀπὸ τῆς Ξηροκρήνης εἰς τὸ Φανάριον (σ. 221—223). Ἐγγραφα τῆς ἀδελφότητος Ξηροκρήνης (σ. 295—316 καὶ 461—521). Ἀντίγραφον φερμανίου διὰ τὴν σχολὴν Ξηροκρήνης τῇ 26 Μαΐου 1855 (σ. 397—400). Τὰ δοθέντα τῇ σχολῇ ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος Ξηροκρήνης ἀπὸ τοῦ 1876—1899 (σ. 587).

5. Σιγγίλιον περὶ τῆς προσαρτίσεως τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας Θεοτόκου τῆς ἐπικαλουμένης Καφατιανῆς τῇ μεγάλῃ τοῦ Γένους σχολῇ (σ. 91—96).

Περιέχει ἔτι τὸ ἡμέτερον χειρόγραφον. Τὰ προγράμματα τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς ὡς καὶ τὰ τῶν ὁρῶν τῆς διδασκαλίας τῶν καθηγητῶν ἐν αὐτῇ. Τὰ προγράμματα τῶν ἐνιαυσίων γραπτῶν καὶ προφορικῶν ἐξετάσεων ὡς καὶ τὰ τῶν τελειοφοίτων. Διάφορα ἔγγραφα τῆς σχολῆς πρὸς τὴν ἐφορίαν καὶ ταύτης πρὸς ἐκείνην. Ἐπιστολάς καὶ ἔγγραφα σχετικὰ πρὸς τὴν σχολὴν, τὰς δηλώσεις τῆς σχολῆς ὡς καὶ τὰ διδασκτικὰ βιβλία τῶν μαθητῶν τῆς σχολῆς.

Δ'.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ ναστοῦ χάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ὀάχεως, ἐφ' ἧς γέγραπται χρυσοῖς γράμμασι «Ποικίλα 5», καὶ ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων ἠριθμημένων 815 (0,27×0,20), ὧν αἱ τελευταῖαι, αἰ φέρουσαι ἀρίθμῳ 524—815 ὡς καὶ τινες ἐν τῷ μεταξὺ ἄγραφοι.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ χειρογράφου τούτου εἶναι τὸ ἀκόλουθον.

1. (σ. 1—186). «Ἐγγραφα ἀποκείμενα ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς σχολῆς». Ἀναγράφονται 435 ἔγγραφα ἀποκείμενα ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς μετὰ τῆς ἡμερομηνίας, τοῦ ὀνόματος τῆς ἐκδόσεως ἀρχῆς ἢ προσώπου καὶ συντόμου περιλήψεως αὐτῶν.

2. (σ. 204—270). «Μεταφράσεις τίτλων ἰδιοκτησίας». Ἀναγράφονται 48 τίτλοι ἰδιοκτησίας ἐν περιληπτικῇ μεταφράσει εἰς τὴν ἑλληνικὴν.

3. (σ. 273—289). «Κτηματολόγιον. Γραφὴ μακαρίτου Σάρδεων Κλεοβούλου». Ἀναγράφονται 14 κτήματα μετὰ συντόμων πληροφοριῶν καὶ παρατηρήσεων, ἀνήκοντα εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Γένους σχολὴν.

4. (σ. 305—327). «Κατάλογος τῶν ἐν τῇ σχολῇ πραγμάτων».

5. (σ. 345—357). «Ζωολογική συλλογή».
6. (σ. 359—361). «Φυτολογική συλλογή».
7. (σ. 363—367). «Ὄρνυτολογική συλλογή».
8. (σ. 369—379). «Ἐργαλεῖα χρῆσιμα διὰ τὸ μάθημα τῆς στοιχειώδους φυσικῆς».
9. (σ. 381—397). «Συλλογὴ φυσικῶν ὀργάνων».
10. (σ. 406—485). «Μισθολόγιον». Ἀναγράφεται τὸ μισθολόγιον τοῦ προσωπικοῦ τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1886—1887 μέχρι καὶ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1910—1911.
11. (σ. 496—499). «Κατάλογος ὀργάνων φυσικῆς καὶ χημείας καὶ διαφόρων χειωδῶν διὰ τὴν φυσιογνωσίαν».
12. (σ. 500—505). Πίναξ των προσόδων καὶ δαπανῶν τῆς σχολῆς ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1910—1911 μέχρι τοῦ 1915—1916.
13. (σ. 506—509). «Καταστατικὸν τῆς σχολῆς τῇ 31 Μαρτίου 1916». Ἀναγράφεται τὸ ἐνεργητικὸν καὶ παθητικὸν αὐτῆς.
14. (σ. 510—513). «Ἡ κινητὴ περιουσία τῆς σχολῆς κατὰ τὴν 1/14 Αὐγούστου 1917».
15. (σ. 514—519). «Ἴσολογισμὸς καὶ ἀπολογισμὸς τῆς σχολῆς τῇ 31 Αὐγούστου 1917».
16. (σ. 520—521). «Καθυστέρησις τοκομεριδίων ληξάντων».
17. (σ. 522—523). «Χρεώγραφα τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1917».

Ε΄.

Χειρόγραφον ἑσταχωμένον διὰ ναστοῦ χάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ῥάχεως καὶ ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων ἠριθμημένων καὶ γεγραμμένων 500 (0,27 × 0,21). Ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῆς σταχώσεως ὡς καὶ ἐν τῷ ἔξω μέρει αὐτῆς γέγραπται χρυσοῖς ἐντύποις γράμμασι «Copie de Lettres».

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο περιέχει πανομοιότυπα ἐπιστολῶν πρὸς διαφόρους τοῦ Β. Μυστακίδου τοῦ ἔτους 1892, διαφωτισουσῶν τὰ τῆς δράσεως αὐτοῦ καὶ τῶν ἀπασχολησάντων αὐτὸν ζητημάτων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Πολύτιμοι καὶ ἄξια πολλῆς προσοχῆς εἶναι αἱ ἐν αὐταῖς περιεχόμεναι εἰδήσεις καὶ περιγραφαὶ τῆς Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας καὶ ἄλλων τόπων, οὓς ὁ Μυστακίδης ἐπεσκέφη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

ΣΤ΄.

Χειρόγραφον ἑσταχωμένον διὰ ναστοῦ χάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς

ῥάχεως καὶ ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων ἠριθμημένων 500 (0,27 × 0,21), ὧν τὰ πρῶτα 283 (1—283) γεγραμμένα, τὰ δὲ λοιπὰ (284—500) ἄγραφα. Ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῆς σταχώσεως, ὡς καὶ ἐν τῷ ἔξω μέρει αὐτῆς, γέγραπται χρυσοῖς ἐντύποις γράμμασι «Copie de Lettres».

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο περιέχει πανομοιότυπα ἐπιστολῶν τοῦ Β. Μυστακίδου πρὸς διαφόρους τῶν ἐτῶν 1892—1896 διαφωτισουσῶν τὰ τῆς δράσεως αὐτοῦ καὶ τῶν ἀπασχολησάντων αὐτὸν ζητημάτων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Ζ΄.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ ναστοῦ χάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ῥάχεως καὶ ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων ἠριθμημένων 500 (0,27 × 0,21), ὧν τὰ πρῶτα 212 (1—212) γεγραμμένα, τὰ δὲ λοιπὰ (213—500) ἄγραφα. Ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῆς σταχώσεως καὶ ἐν τῷ ἔξω μέρει αὐτῆς φέρεται ἐπιγραφὴν χρυσοῖς ἐντύποις γράμμασι «Copie de Lettres».

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο περιέχει πανομοιότυπα ἐπιστολῶν τοῦ Β. Μυστακίδου τῶν ἐτῶν 1893—1895 πρὸς διαφόρους ἀναφερομένον ἰδίᾳ εἰς ἀρχαιολογικὰς αὐτοῦ ἐρεῦνας ἐν Τροίᾳ, Περγάμῳ καὶ Ἐφέσῳ, ἀνατεθείσας αὐτῷ ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. Αἱ ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ περιεχόμεναι ἀρχαιολογικαὶ εἰδήσεις εἶναι ἄξια πολλῆς προσοχῆς καὶ μελέτης.

Η΄.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ ναστοῦ χάρτου καὶ ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων 36 (0,15 × 0,9) ὑπ' ἐμοῦ ἀριθμηθέντων.

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο περιέχει κουρδικὰ ἄσματα μετὰ τῆς ἑλληνικῆς αὐτῶν μεταφράσεως.

Ἐπὶ χάρτου κεκολλημένου ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθίου μέρους τῆς σταχώσεως γέγραπται ὑπὸ τοῦ Μυστακίδου «Κουρδικὰ ἄσματα 1894», ἐν δὲ τῷ φύλλῳ 2α «Ἀπριλίον 27 πρῶτ' τῆς Πέμπτης 1894 ἀπεφάσισα καὶ θεία συνάρσει ἀνεχώρησα ἔχων μετ' ἐμοῦ ἓνα μικρὸν μὲν τὸ δέμας ἀλλὰ μαχητὴν Κιρκάσιον ὀνόματι Μεμὶς διὰ τὸν Εὐφράτην».

Θ΄.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ ναστοῦ χάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ῥάχεως, ἐφ' ἧς ἔχει γραφῇ χρυσοῖς γράμμασι «Λεξιλόγιον», καὶ ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων ἠριθμημένων 308 (0,23 × 0,18), ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουσι μείνει ἄγραφα.

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο περιέχει κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν λεξιλόγιον,

ὅπερ ὁμως ἔχει μείνει ἀτελέστατον, ἐλαχίστων λέξεων γραφεισῶν ὑπὸ τοῦ Μυστακίδου ἐν αὐτῷ.

Ἄρχ. «Ἀγγούριον ἑλληνιστὶ ἐλέγετο σίκυος, ἐνίοτε σίκυς καὶ ἐκ τούτου τὸ Σικυὸν (Κόντου Ἔλεγχ. Μελέτ. Πολίτ. ἐν Ἐφημερίδι 1887 ἀρ. 77). Σικύα παρὰ τοῖς ἱατροῖς βεντουζα Συγγ. Σκαρτ. Βυζ. καὶ Πολίτου. Λέγεται καὶ ἄγγουρον. Ἐν τοῖς Λεξικοῖς Γαζῆ καὶ Παρε συγγεῖται τῷ ὕδροπέπονι (καρπουζι) Wassermelone. Εἶναι λέξεις κατὰ τὸν Αἰοῖχ Vanisek περσικὴ ἀπαντῶσα τὸ πρῶτον παρὰ Βυζαντινοῖς, παρ' ὧν οἱ Σλαῦοι καὶ Γερμανοὶ παρέλαβον βοεμ. okurka ὥσ. ogurescu σερβ. ugorka γερμ. agurke καὶ τὸ νῦν Gurke.

Γ.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ βύρσης καὶ ἀποτελούμενον ἐκ 282 φύλλων (0,21 × 0,16) ἀριθμηθέντων ὑπ' ἐμοῦ. Τῶν φύλλων τούτων τὰ 1—13. 71—78. 87—94 καὶ 276—482 ἔχουσι μείνει ἄγραφα. Ἐπὶ τῆς ὀρθῆς τῆς σταχώσεως ἔχει ἐπικολληθῆ λευκὸς χάρτης, ἐφ' οὗ ὑπὸ μεταγεστέρως χειρὸς ἔχει γραφῆ «Θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες».

Τὸ περιεχόμενον τοῦ χειρογράφου τούτου εἶναι τὸ ἀκόλουθον.

1 (φ. 14α—273α) Ἄρχ. «τὸ κῦρος ἔχειν καὶ ἡμεῖς κελεύομεν πλὴν τῶν τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολῶν τε καὶ διατάξεων· αὐταὶ γὰρ πρὸς τῶν δυσσεβῶν πολὺ τὸ νόθον καὶ σφαλερὸν εἰσεδέξαντο» καὶ τελευτᾷ «Ἀρχὴ τοῦ Ω στοιχείου. Τίνας δεῖ ὠράριον φορεῖν; Ζῆτει ἐν τῷ ἐνάτῳ κεφαλαίῳ τοῦ Ε στοιχείου κανόνας τῆς ἐν Λαοδικεῖᾳ συνόδου εἰκοστὸν δεῦτερον καὶ κγ'.

Τέλος τοῦ κατὰ στοιχεῖον βιβλίου¹.

2. (φ. 273β). Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὀφράκια.

Οἰκτροῦ μοναστῶν ταυτὶ Ματθαίου θύτου».

Ἄρχ. «Τῆς ἐκκλησίας τὰς τιμὰς καὶ τὰς διακονίας,
αἱ διαιροῦνται πνεύματι κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον
ἀπαριθμεῖ πρὸς ὄνομα νῦν μοναχὸς Ματθαῖος.
Πεντάδος πρώτης πέφυκεν ὁ μέγας οἰκονόμος,
ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας σκευοφύλαξ»

¹ Πρόκειται, ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου γίνεται δῆλον, περὶ τοῦ Συντάγματος κατὰ στοιχεῖον τοῦ Ματθαίου τοῦ Βλαστάρεως, ὅπερ περιεχόμενον εἰς πολλοὺς κώδικας ἐξεδόθη ἐν τῷ ἕκτῳ τόμῳ τοῦ Συντάγματος τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων τοῦ Γ. Ράλλη καὶ Μ. Πιπλή. (Ἐν Ἀθήναις 1859).

3 (φ. 274α — 275α). «Τὰ βασιλικά ὀφρῖκια».

Ῥαρχ. «Ἀξιωματῶν ἀριθμὸν τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις,
ὀνομαστί σκοπήσωμεν τὴν τάξιν τε τὴν τούτων.
Μετὰ τὸν αὐτοκράτορα πρῶτός ἐστι δεσπότης
σεβαστοκράτορ μετ' αὐτὸν καὶ καῖσαρ μετ' ἐκείνον».

4. (275α — 276β). «Ἐπίλογος».

Ῥαρχ. «Ταύταις ἐκτόπως ταῖς τιμαῖς κεχίναμεν οἱ πλεῖστοι
ταῖς ἐπικήροις, ταῖς σαθραῖς, ἄς φθόνος ἤρῃστα φθέρει
οἱ πρὸς ἀθάνατον ζωὴν ὑπὸ θεοῦ πλασθέντες
καὶ πρὸς τὴν ἀφθαρτον ζωὴν ἐμβλέπειν κελευσθέντες».

ΙΑ΄.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ βύρσης καὶ ἀποτελούμενον ἐξ 65 φύλλων, (0,21 × 6,16) ἀριθμηθέντων ὑπ' ἐμοῦ. Ἐν τῷ ἔσω μέρει τῆς σταχώσεως γέγραπται «καὶ τότε μου τελέθει κτέαρ Ἰωαννιάδαο», ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ δευτέρου φύλλου ἠρξάμην κατὰ τὸ ἀψνδ' κατὰ μῆνα Μάρτιον».

Τὸ περιεχόμενον τοῦ χειρογράφου τούτου εἶναι τὸ ἀκόλουθον.

1. (φ. 2α — 46β). «Ἐκ τῶν θεωρητικῶν καὶ ἐρωτικῶν εὐχῶν τοῦ μακαρίου Ἀδγουστίνου, ἐπισκόπου Ἰππῶνος, τί ἂν εἴποι ψυχὴ μόνον πρὸς θεὸν περὶ τῆς ἀρρήτου γλυκύτητος αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ».

Ῥαρχ. «Ἐπιγνοίην σε, Κύριε, τὸν ἐπιγινώσκοντά με. Ἐπιγνοίην σε, Κύριε, τὴν τῆς ἐμῆς ψυχῆς δύναμιν. Δεῖξόν μοι, Κύριε, τὴν παράκλησίν σου».

Ἐν τέλει (φ. 46β) «Τέλος τῶν θεωρητικῶν εὐχῶν τοῦ μακαρίου Ἀδγουστίνου».

2. (φ. 46β — 48β). «Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου, τοῦ μετὰ τὴν ἄλωσιν χρηματίσαντος πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ καὶ Γενναδίου μετονομασθέντος».

Ῥαρχ. «Δέσποτα, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Θεὲ ἀληθινέ, βασιλεῦ ὑψιστε, ὑπεράγιε, ὑπεράγαθε, εὐσπλαγχνε, Λόγε ἀίδιε τοῦ ἀνάρχου Θεοῦ καὶ Πατρός».

3. (φ. 48β — 51β). «Εὐχὴ Κριτοπούλου τοῦ Ἰμβρίου».

Ῥαρχ. «Δέσποτα, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ μόνος συμπαθῆς καὶ εὐδιάλλακτος, ἡ τοῦ ἐλέους πηγὴ, τὸ τῆς φιλανθρωπίας ἀνεξάντλητον πέλαγος».

4. (φ. 51β — 57α). Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου εὐχὴ ἔξομολογήσεως πρὸς τὸν ποιητὴν καὶ πλάστην ἡμῶν Θεόν, περιέχουσα πάντα τὰ ἀνθρώπινα πάθη καὶ ἐκφραλίζουσα».

Ἄρχ. «Ἐξομολογοῦμαί σοι Πάτερ, Κύριε, ποιητὰ οὐρανοῦ καὶ γῆς, εὐσπλαγγνε, μακρόθυμε, φιλάνθρωπε, ὑπεράγαθε, ἀνεξίκακε, πολυέλεε, φιλάγαθε, εὐσυμπάθητε».

5. (φ. 57α — 59α). «Εὐχὴ ἑτέρα εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον Γερμανοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως».

Ἄρχ. «Πάναγνε, πανάγαθε καὶ πολυεύσπλαγγνε δέσποινα, τὸ τῶν χριστιανῶν παραμύθιον, τὸ τῶν θλιβομένων θερμοτάτον παρηγόρημα, τὸ τῶν ἁμαρτανόντων ἐτοιμώτατον καταφύγιον, μὴ ἐγκαταλίπης ἡμᾶς ὀρφανούς».

6. (φ. 59α — 60β). «Εὐχὴ ἑτέρα εἰς τὴν ὑπεραγίαν καὶ δέσποιναν ἡμῶν Θεοτόκον».

Ἄρχ. «Παρθένε, δέσποινα, Θεοτόκε, ἡ τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Υἱὸν καὶ Λόγον, τὸν πάσης ὄρατῆς καὶ νοουμένης κτίσεως ποιητὴν καὶ δεσπότην, τὸν ἕνα τῆς Τριάδος Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον ὑπὲρ φύσιν καὶ λόγον γεννήσασα».

Ἐν τέλει (φ. 60β). «Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα».

7. (φ. 61α). «Στίχοι Κριτοπούλου Μιχαὴλ τοῦ Ἰμβρίου».

Ἄρχ. «Ὅστις ἔρωτα Θεοῦ ἔσχεν εὐφρόνης
καὶ πῦρ ἀνῆψεν ἀγάπης ἐν καρδίᾳ
ἀλοῦς ὄλος γε τῷ πόθῳ τοῦ δεσπότη
καὶ κατοχῆς δὲ ἐμπνευσθεῖς θειοτέρας»

Ἐν τέλει (φ. 61α). «Τέλος καὶ τῶν παρόντων».

8. (φ. 61β — 63α). «Πίναξ τῶν ἐν τῷ παρόντι βιβλιαρίῳ εὐρεθέντων εὐχῶν».

Ἐν τέλει (φ. 63α) «Τέλος καὶ τοῦ παρόντος πίνακος»
«καὶ τόδ' ἐσθλὸν ἐστὶ μου κτέαρ Ἰωαννιάδαι»
«Ἡ βίβλος μὲν ἦνυσται συνάρσει θείᾳ
τῷ χιλιοστῷ ἑπτακοσίῳ ἔτει
ἕξ σὺν ἐξήκοντα τῷ σωτηρίῳ
Θεῷ δ' ὑψιμέδοντι δόξα καὶ κλέος».

Ἐν φύλλῳ 63β .

«Εὐχαὶ μὲν αὐταὶ Ἀθγουστίνου τοῦ θείου
Γερμανοῦ ὁμοῦ Μιχαὴλ τε Ἰμβρίου
Νικηφόρου τε τοῦ σοφοῦ Ξανθοπούλου»

συγγραφεῖσαι πέλουσι πλήρεις σοφίας
 δεήσεώς τε πρὸς Θεόν τε καὶ πλάστην
 πρὸς τε τὴν ὑπέραγνον αὐτοῦ μητέρα
 ἄγουσι γ' αὐταὶ πρὸς σωτηρίαν πάντας
 τοὺς ἐκ πίστεως καὶ πόθου μελετῶντας
 ἀποσμίχουσαι ψυχικῶν ἁμαρτάδων
 κληρονόμους τε τῆς ἄνω κληρουχίας
 ἀποτελοῦσι τοὺς πιστοὺς πάντας ὄντες.
 Ἐντεγράφησαν παρ' ἑμοῦ Φιλοθέου
 Βασιλειάδου πόλεως Κωνσταντίνου».

IB'.

Χειρόγραφον ἑσταχωμένον διὰ βύρσης καὶ ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων 291 (0,24 × 0,17).

Τὸ περιεχόμενον τοῦ χειρογράφου τούτου εἶναι τὸ ἀκόλουθον.

1. (σ. 1—177). «Ἐρμηνεῖα ὑπὸ τοῦ Ἱεροσολύμων Ἀνθίμου συλλεγεῖσα παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων Ἀρέθα καὶ Ἀνδρέου εἰς τὴν ἱεράν ἀποκάλυψιν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου»¹.

2. (σ. 178—201). «Ὀπτασία Ἱερωνύμου Ἀγαθαγγέλου ἐπὶ ἔτει 1279. Προφητεία Ἀγαθαγγέλου ἱερομονάχου συγγραφεῖσα ἐν Μεσίῃ τῆς Σικελίας τῷ ἀσπῷ, ὡς ἐκεῖθεν αὐτῷ ἀπεκαλύφθη, ἣτις ὕστερον ἐν Μεδιολάνῳ αφνε' ἐδόθη εἰς φῶς παρὰ τοῦ αἰδεσιμωτάτου πατρὸς καὶ ἱερομονάχου τῆς τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου τάξεως Ἰακώβου τοῦ Παλαιώτου ἐρμηνευθεῖσα ἐκ τῆς ἰταλικῆς διαλέκτου εἰς πεζὴν φράσιν παρὰ τοῦ πανοσιωτάτου Θεοκλήτου τοῦ καὶ Πολυειδοῦς, ταπεινοῦ ἀρχιμανδρίτου ἤτοι χωρεπισκόπου Πολυανῆς καὶ Βερδάρων, ναὶ μὴν καὶ τῆς ἐν Λειψία ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐπόπτου καὶ συνηγόρου μψῆ».

Ἐν σελ. 201 «ἐγράφη τὸ παρὸν καὶ ἐτελειώθη ἅμα ἰδίαις χερσὶ Γαβριὴλ τοῦ μουσικοῦ κατὰ τὸ 17¹η' ἔτος τὸ σωτήριον ἐξ ὑπαγορεύσεως Ἀνθίμου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων».

¹ Ἡ ἐρμηνεῖα αὕτη τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἀνθίμου ἔχει ἐκδοθῆ ἐκ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις τυπογραφίας τοῦ Παναγίου τάφου τῷ 1856 κελεύσει τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου. Μικραὶ τινες διαφοραὶ μεταξὺ τοῦ ἐκδιδομένου κειμένου καὶ τοῦ τοῦ ἡμετέρου χειρογράφου εἶναι ἄξια προσοχῆς, τοσοῦτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον τὸ ἡμέτερον κείμενον ἔχει γραφῆ, ὡς ἐν σελ. 201 ἀναφέρεται, «ἐξ ὑπαγορεύσεως Ἀνθίμου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων».

ΙΓ΄.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ βύρσης καὶ ἀποτελούμενον ἐξ ὀκτώ ὀκταδίων ἠριθμημένων ἐν τῇ ἄνω ῥα (α'—η'), ἧτοι φύλλων 70 (0,23 × 0,17) ἀριθμηθέντων ὑπ' ἐμοῦ.

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο περιέχει γνώμας ἐκ διαφόρων ὡς τὰ πολλὰ ἀρχαίων ἐλλήνων συγγραφέων εἰλημμένας, εἶναι λοιπὸν Γνωμολόγιον.

Ἔρχ. «Εἰς ἐγκράτειαν.

Δημοσθένης. Δεῖ τὸν εὖ φρονοῦντα τὸν λογισμὸν ἀεὶ κρεῖττω τῶν ἐπιθυμιῶν πειρᾶσθαι ποιεῖν.

Σωκράτης ἐρωτηθεὶς τίνι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφέρει, εἶπε· καθ' ὅσον οἱ μὲν λοιποὶ ζῶσιν, ἵν' ἐσθίωσιν, αὐτὸς δ' ἐσθίω ἵνα ζῶ.

Πυθαγόρας. Τεθνᾶναι πολλῶ κρεῖττον ἢ δι' ἀκρασίαν τὴν ψυχὴν ἀμαυρῶσαι.

Τέλ. «Σόλων. Ἡδονὴν φεῦγε, ἧτις ὕστερον λύπην τίκει.

Εὐφρων. Οὐκ ἔστι μοιχοῦ μεῖζον οὐδὲ ἐν κακόν· ἐν ταῖς γὰρ ἐτέρων βούλετ' ἀτυχίας τρυφᾶν.

Μένανδρος. Οὐκ ἔστι μοιχοῦ πρᾶγμα ἀτιμότερον· θανάτου γὰρ ἔστ' ὦνιος.

ΙΔ΄.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ βύρσης καὶ ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων (0,24×0,17) ἠριθμημένων 238 (1—238). Τῶν σελίδων τούτων προηγούνται 3 φύλλα ἄγραφα καὶ ἄνευ ἀριθμήσεως καὶ 9 φύλλα γεγραμμένα ἐπίσης ἄνευ ἀριθμήσεως, ἔπονται δὲ 4 φύλλα γεγραμμένα, ἀλλ' ἄνευ ἀριθμήσεως καὶ 32 φύλλα ἄγραφα καὶ ἄνευ ἀριθμήσεως.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ χειρογράφου τούτου εἶναι τὸ ἀκόλουθον.

1. (σ. 1—238). Ἔρχ. «Πῶς ἱστορίζονται τὰ θαύματα τῆς παλαιᾶς Γραφῆς».

Περὶ τῶν ἐννέα οὐρανίων ταγμάτων».

Τοῦ κειμένου τούτου προηγεῖται «Πίναξ τῶν ἐν τῆδε τῇ βίβλῳ ἐμπεριεχομένων», ὅστις ἀρχεται «Πῶς ἱστορίζονται τὰ θαύματα τῆς παλαιᾶς Γραφῆς» καταλαμβάνων τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα 9 ἀναρίθμητα φύλλα¹.

2. Ἐν τοῖς ἀνωτέρω μνημονευθεῖσι τέσσαρσιν ἀναριθμήτοις, ἀλλὰ

¹ Ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου γίνεται δῆλον, πρόκειται περὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν ζωγράφων τοῦ ἐκ Φουρνά τῶν Ἀγράφων Διονυσίου ἱερομονάχου, ἧτις ἔχει ἐκδοθῆ τύποις.

γεγραμμένοις φύλλοις, τοῖς ἐπομένοις τοῦ ἀνωτέρω κειμένου, περιέχονται ποιήματα «Εἰς τὴν καρατομίαν τοῦ Προδρομοῦ», «Εἰς τὴν φλογίνην σπάθην τοῦ Μιχαήλ», «Ἔτερον τοῦ Μιχαήλ ἀρχαγγέλου» καὶ «Ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐσταλμένης ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Τιβέριον εἰς τὴν Ῥώμην ἀπὸ τὸν Πόντιον Πιλάτον, πρόεδρον τῆς Ἱουδαίας, εἰς τὸν καιρὸν ὅπου ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ», ἣτις ἀρχεται «Ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς εὐρίσκεται εἰς τὸ γραμματοφυλακεῖον τῶν Καισαρικῶν εἰς τὴν Ῥώμην.

Ἔμαθον πόσον ἐπιθυμεῖτε νὰ βεβαιωθῆτε καὶ ἰδοὺ ὅπου εἶμαι ἔτοιμος νὰ σοι διηγηθῶ τὸ ὄλον, ἕνα πρὸς ἕνα».

Μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔπεται (φ. 3β — 4β) «Βερονίκι κινάνεον τῶν Ἰνδιῶν».

ΙΕ'.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ ναστοῦ χάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ὀάξεως καὶ ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων (0,19 × 0,12) ἠριθμημένων καὶ γεγραμμένων 118 (1—118) + 65 φύλλων ἀναριθμητῶν καὶ ἀγράφων + 528 (1—528) σελίδων ἠριθμημένων καὶ γεγραμμένων.

Ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς πρώτης σελίδος τῆς πρώτης ἀριθμήσεως γέγραπται «Μεσαιωνικὴ ἱστορία 476—1453. Ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Γένους σχολῇ 1874—1875. Β. Α. Μυστακίδης», ἐν δὲ τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς πρώτης σελίδος τῆς δευτέρας ἀριθμήσεως γέγραπται «Ἱστορία νεωτέρα 1453—1873. Ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Γένους σχολῇ τῷ 1875—1876. Β. Α. Μυστακίδης». Κατὰ ταῦτα τὸ χειρόγραφον τοῦτο γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Β. Μυστακίδου ἀποτελεῖται ἐκ δύο τευχῶν, τοῦ πρώτου, ὅπερ περιλαμβάνει τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν (476—1453), ἣτις ὁμως μένει ἀτελής, ὥς καὶ ἐκ τῶν 65 φύλλων τῶν ἀναριθμητῶν καὶ ἀγράφων γίνεται δῆλον, καὶ τοῦ δευτέρου, ὅπερ περιλαμβάνει τὴν νεωτέραν ἱστορίαν (1453—1873).

ΙΣΤ'.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ ναστοῦ χάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ὀάξεως καὶ ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων (0,19 × 0,12) 146 (1—146) ἠριθμημένων καὶ γεγραμμένων + 64 φύλλων ἀγράφων καὶ ἄνευ ἀριθμήσεως + 312 (1—312) σελίδων ἠριθμημένων καὶ γεγραμμένων + 4 φύλλων ἀγράφων καὶ ἄνευ ἀριθμήσεως + 19 φύλλων γεγραμμένων, ἀλλ' ἄνευ ἀριθμήσεως + 2 φύλλων ἀγράφων καὶ ἄνευ ἀριθμήσεως + 13 φύλλων γεγραμμένων, ἀλλ' ἄνευ ἀριθμήσεως + 15 φύλλων ἀγράφων καὶ ἄνευ ἀριθμήσεως.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ χειρογράφου τούτου εἶναι τὸ ἀκόλουθον.

Τῆς πρώτης ἀριθμῆσεως 1—146.

1. (σ. 1—48). «Εἰσαγωγή εἰς τὸν Εὐριπίδην».

Ἐν σ. 48 «Τέλος τῆς Ε. Εὐριπίδου. Ἐγγραφον κατὰ τὸ 1876».

2. (σ. 49—52). «Ἐτεροι σημειώσεις περὶ Εὐριπίδου».

3. (σ. 53—146). «Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ 1876—1877 ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Σεμιτέλου ἐν Ἀθήναις. Ἐρμηνεία μετ' εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἀντιγόνην τοῦ Σοφοκλέους».

Τῆς δευτέρας¹ ἀριθμῆσεως 1—312.

1. (σ. 1—64). «Εἰσαγωγή εἰς τὸν Σοφοκλέα».

Ἐν σ. 64 «Τέλος».

2. (σ. 65—312). «Σημειώσεις εἰς τὸν Οἰδίποδα τύραννον».

Ἐν σ. 312 «Τέλος».

Ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἀλλ' ἄνευ ἀριθμῆσεως φύλλοις 19 + 13 «Οἰδίπους τύραννος».

Ἄρχ. «᾿Ω τέκνα Κάδμου τοῦ παλαιοῦ νέα θρέμματα, τίνες ποτ' εἰσιν αἱ ἔδραι αὐται, ἃς μοι προσεδρεύετε ἱκετηρίοις κλάδοις κεκοσμημένοι».

Περιέχει δηλαδὴ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Οἰδίποδος τυράννου.

ΙΖ.

Χειρόγραφον ἐσταχωμένον διὰ ναστοῦ χάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ῥάχεως καὶ ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων (0,19 × 0,12) 29 ἠριθμημένων καὶ γεγραμμένων + φύλλων 26 ἀγράφων καὶ ἀναριθμητῶν + σελίδων 167 (1—167) ἠριθμημένων καὶ γεγραμμένων² + σελίδων 29 (1—29) ἠριθμημένων καὶ γεγραμμένων + φύλλων 3 ἀγράφων καὶ ἀναριθμητῶν + σελίδων 48 (1—8 καὶ 9—48) ἠριθμημένων καὶ γεγραμμένων + φύλλων 3 ἀγράφων καὶ ἀναριθμητῶν + φύλλων 33 γεγραμμένων, ἀλλ' ἄνευ ἀριθμῆσεως + φύλλων 34 ἀγράφων καὶ ἀναριθμητῶν.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ χειρογράφου τούτου εἶναι τὸ ἀκόλουθον.

Τῆς πρώτης ἀριθμῆσεως σ. 1—29.

1. (σ. 1—28). «Εἰσαγωγή εἰς τὸν Αἰσχύλον».

Ἐν τέλει (σ. 28). «Τέλος τῆς εἰσαγωγῆς».

2. (σ. 29) «Σημειώσεις εἰς τὸν Προμηθεά δεσμώτην».

¹ Εἰς τὸ ἄνευ ἀριθμῆσεως φύλλον, τὸ προηγούμενον τῆς πρώτης σελίδος γέγραπται· «τετράδιον ἑλληνικῶν σημειώσεων τοῦ Σοφοκλέους 1875—1876

Β. Α. Μυστακίδης».

² Αἱ σελίδες 1—34 ἐξ ἀπροσεξίας τοῦ σταχωτοῦ ἔχουσι τετῆ κατωτέρω μετὰ τῶν σελίδων 1—8 καὶ 9—48.

Ἡ σελὶς αὕτη ἢ φέρουσα τὴν ἄνω ἐπιγραφὴν, ἔχει μείνει ἄγραφος ὡς καὶ τὰ μετ' αὐτὴν 26 φύλλα.

Τῆς δευτέρας ἀριθμώσεως 1—167.

1. (σ. 1—41) «Ἐισαγωγὴ εἰς τὸν Πίνδαρον».

Αἱ σελίδες 1—34 ἔχουσι τεθῆ κατὰ λάθος τοῦ σταχωτοῦ κατωτέρου οὕτως ὥστε ἡ ἀρίθμωσις ἐνταῦθα ἀρχεται ἀπὸ τῆς σελίδος 35. Ἐν ἀρχῇ τῆς σελίδος 35 ἔχει γραφῆ «Ἡ ἀρχὴ ἐτέθη κατόπιν κατὰ λάθος τοῦ δέτου» καὶ ἐν τέλει τῆς σελίδος 34 «Ἴδε συνέχειαν σ. 35 ἐν ἀρχῇ. Οὕτω κατὰ λάθος τοῦ δέτου».

Ἐν τέλει σ. 41 «Τέλος τῆς εἰσαγωγῆς».

2. (σ. 42—80). «Ἐπόθεσις τοῦ Ζ' τῶν Ὀλυμπίων» μεθ' ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων.

3. (σ. 81—111). «Ἐπόθεσις τοῦ ΣΤ' τῶν Ὀλυμπίων» μεθ' ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων.

Ἐν τέλει σ. 111 «Τέλος τοῦ ΣΤ' τῶν Ὀλυμπίων».

4. (σ. 112—126) «Ἐπινίκιον Γ' Ὀλυμπίων. Θίρωνι Ἀκροαγαντίνῳ εἰς Θεοξένια» μετὰ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων.

Ἐν τέλει σ. 126 «Τέλος τοῦ Γ' ἐπινικίου».

5. (σ. 128—151). «Ἐπόθεσις τοῦ Ε' τῶν Νεμέων» μεθ' ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων.

Ἐν τέλει σ. 151 «Τέλος τοῦ Ε' τῶν Νεμέων».

6. (σ. 152—167). «ΣΤ' Ἴσθμίου ὑπόθεσις» μετὰ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων.

Τῆς τρίτης ἀριθμώσεως σ. 1—29 «Ἐισαγωγὴ εἰς τὸ Β' τῶν Ὀλυμπίων» μετὰ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων.

Τῆς τετάρτης ἀριθμώσεως 1—8 καὶ 9—48.

1. (σ. 1—7 καὶ 9—27). «Ἐπόθεσις τοῦ Α' τῶν Ὀλυμπίων» μετὰ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων.

Ἐν τέλει σ. 27 «Τέλος τοῦ Α' τῶν Ὀλυμπίων».

2. (σ. 28—48). «Α'. Πυθίου Ἰέρωνι Αἰτναίῳ» μετὰ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων.

Ἐν τέλει σ. 48 «Τέλος».

Τὰ 33 φύλλα τὰ γεγραμμένα ἀλλ' ἄνευ ἀριθμώσεως περιέχουσι

1. (φ. 1—20). «Πινδάρου ἐξηγήσεις», ἧτοι τὰς ἐξηγήσεις τῶν προηγουμένων κειμένων τοῦ Πινδάρου.

2. (φ. 21—33). Διαφόρους σημειώσεις.

Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ